

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Trávení volného času mládeže ve veřejném prostoru města Žatce

Výzkumná sonda

Jana Mair

Říjen 2023

Terénní šetření realizovali: Jana Mair, Adam Duffek, Zuzana Korecká, Luboš Sál

Odbor pro sociální začleňování (Agentura) MMR ČR, 2023

Jana Mair (jana.mair@mmr.cz)

www.socialni-zaclenovani.cz

Text neprošel jazykovou korekturou

Obsah:

Seznam zkratk.....	4
Manažerské shrnutí.....	5
Kontext a výzkumný problém.....	6
Metodologické ukotvení.....	6
Standardy výzkumné práce ASZ.....	7
Základní terminologie	8
Mládež.....	8
Volný čas.....	8
Kde a jak tráví ve veřejném prostoru v Žatci volný čas?	11
Co by v Žatci mělo ve veřejném prostoru pro trávení volného času vzniknout.....	17
Shrnutí	20
Seznam literatury	21

Seznam grafů:

Graf 1 Počet dětí a mládeže v Žatci v jednotlivých věkových kategoriích	8
---	---

Seznam obrázků:

Obrázek 1 Školní hřiště za ZŠ Žatec, Jižní	12
Obrázek 2 Rákosníčkovovo hřiště v Podměstí.....	13
Obrázek 3 Skatepark.....	13
Obrázek 4 Workoutové hřiště	15
Obrázek 5 Náměstí Poperinge.....	15
Obrázek 6 Prostor u KD Moskva	17

Seznam zkratek

Agentura, ASZ – Odbor pro sociální začleňování (Agentura) Ministerstva pro místní rozvoj ČR

APK – asistent prevence kriminality

FB – Facebook

ČSÚ – Český statistický úřad

ČZJ – český znakový jazyk

NNO – nevládní nezisková organizace

ORP – obec s rozšířenou působností

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

SVL – sociálně vyloučená lokalita

SO ORP – správní obvod obce s rozšířenou působností

ZON – Základní organizace neslyšících

ZŠ – základní škola

Manažerské shrnutí

Zatímco mladší skupiny mládeže tráví neorganizovaný volný čas ve veřejném prostoru zejména v okolí svého bydliště, starší skupiny mládeže se již pohybují po celém městě. K hrám, sportování, procházkám nebo i jen setkávání se s kamarády využívají jak místa, k tomu určená např. skatepark, dětská a sportovní a workoutové hřiště, stezka podél řeky, tak i ulice, náměstí schody, prostory za nákupními centry a další místa ve svém okolí.

Část oslovené mládeže deklarovala ochotu zapojit se do případných budoucích diskusí o využívání veřejného prostoru a plánování volnočasových možností. Konkrétně poukazovali např. na potřebu rekonstrukce stávajících míst, jako je např. skatepark a jeho okolí, tak aby poskytoval možnosti pro širší okruh aktivit různých věkových skupin, hřiště za ZŠ Jižní a oblast náměstí Poperinge, tak aby nabízelo lepší možnosti jak sportovního vyžití, tak pro setkávání (lavičky, stromy a koše), bývalý bikepark, workoutové hřiště, park za nemocnicí.

Z nových zařízení by dle návrhů dotázaných mladých lidí měl v Žatci vzniknout velký a volně přístupný volnočasový areál (vybavený zázemím, včetně možnosti zapůjčení sportovního vybavení), dále místo k setkávání: např. ve formě altánu poskytujícího dostatečně velké přístřeší pro více skupin lidí, kryté volně přístupné prostory pro děti a mládež k různým aktivitám a klub pro mladé lidi.

V případě bezpečnostních opatření, která by měla zabránit poškozování vybavení, se většinou dotázaní přikláněli k oplocení zařízení, případně stanovení otevírací doby, instalaci kamer a hlídání (policií). Zatímco pro některé by bylo možností i platit drobné vstupné, další to považovali za překážku.

Výzkumná sonda byla zaměřena na téma trávení volného času mládeže ve veřejném prostoru města Žatce a představuje analytický podklad pro činnost lokálního konzultanta, experta na participaci a dalších aktérů angažovaných v procesu sociálního začleňování ve městě Žatci. Jejím cílem bylo popsat, jak a kde ve veřejném prostoru ve městě Žatci tráví oslovená mládež svůj volný čas a co by podle zapojených aktérů mělo pro děti a mládež ve městě vzniknout. V rámci šetření tedy byla oslovena mládež ve věkovém rozmezí od 9 do 21 let.

Kontext a výzkumný problém

Tato výzkumná sonda představuje analytický podklad pro činnost lokálního konzultanta, experta na participaci a dalších aktérů angažovaných v procesu sociálního začleňování ve městě Žatci. Je realizována v rámci Poradenského programu č. 13: *Systém pro komunikaci a zapojování veřejnosti, podpora participativních aktivit*. Zaměřuje se na téma **trávení volného času mládeže ve veřejném prostoru města Žatce**.

Cílem výzkumu bylo popsat, jak a kde ve veřejném prostoru ve městě Žatci tráví oslovená mládež svůj volný čas a co by podle zapojených aktérů mělo pro děti a mládež ve městě vzniknout. Dále bylo zjišťováno, jak by takové nové místo mělo podle dětí a mladých lidí vypadat, případně jaká by sami navrhovali zavést opatření, aby nedocházelo k jeho poškozování.

Tato sonda navazuje na předchozí strategické dokumenty a výzkumy realizované v Žatci, zejména na *Vstupní analýzu města Žatce* (Korecká & Smékalová, 2019) a *Analytický podklad pro činnost RC v Žatci* (Mair et al., 2022). Vznikala souběžně s výzkumnou sondou zaměřenou na procesy a nástroje komunikace ve městě Žatci (Mair, 2023).

Metodologické ukotvení

Výzkumná sonda má kvalitativní charakter, jedná se o rychlý sběr dat v menším rozsahu, je založená především na polostrukturovaných rozhovorech. Získaná data reprezentují perspektivu vybraných aktérů a jsou interpretací toho, jakým způsobem na danou problematiku nahlíží.

Hlavním zdrojem dat byly polostrukturované rozhovory s cílovou skupinou mládeže, která tráví volný čas ve veřejném prostoru již samostatně (bez rodičů). V rámci šetření tedy byla oslovena mládež ve věkovém rozmezí od 9 do 21 let. Pro účely této zprávy pak byla rozdělena na tři věkové skupiny: 9-13, 13–16 a 16–21¹. Dotazování probíhalo v ulicích města na místech identifikovaných jako místa trávení volného času mládeže. Zahájeno bylo u skateparku v Podměstí a na Kruhovém náměstí, přičemž na základě dotazování byla zjištěna další místa pro setkávání mladých lidí. Z nich jsme pak dotazování uskutečnili ještě u KD Moskva Žatec, na náměstí Poperinge a hřišti za ZŠ Žatec, Jižní. Někteří ze zástupců mládeže byli osloveni také v rámci současně probíhajícího terénní šetření v SVL, více viz výzkumná sonda zaměřená na procesy a nástroje komunikace (Mair, 2023). V případě starší věkové skupiny (mládež od cca 16 let) byli její zástupci dotazováni i na otázku informovanosti ze strany města a komunikačních kanálů.

Terénní šetření se uskutečnilo koncem srpna a v září 2023. Celkem byly realizovány rozhovory s 48 respondenty. Přehled provedených rozhovorů poskytuje následující tabulka:

¹ Věkové skupiny se překrývají, věk zde nefunguje jako přesná hranice. Vzhledem k tomu, že rozhovory probíhaly ve skupinách dětí, někdy různého věku, nebylo by možné je přesně rozřadit. Tzn. pokud ve skupině byly děti ve věku 12 a 13 let, byla tato skupina přiřazena do první skupiny, pokud šlo o děti ve věku 13 a 14, dostaly se již do druhé skupiny. Cílem nebylo vytvořit nějaké přesné věkové vzorce, spíše ilustrovat to, jak se potřeby pro trávení volného času se mohou s věkem proměňují.

Tabulka 1 Rozhovory s cílovou skupinou

Cílová skupina dětí a mládeže	Počet respondentů
Věková kategorie 9-12	24
Věková kategorie 13–16	10
Věková kategorie 16-21	14
CELKEM	48

Zdroj: Terénní šetření ASZ

Standardy výzkumné práce ASZ

Výzkumníci Agentury pro sociální začleňování (dále jen ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno dlouhodobým šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu (scénáře rozhovoru, karty checklistů a indikátorů sociálního vyloučení, příp. výzkumnického deníku) i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. metodu triangulace zdrojů, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace min. 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standardní použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (deskresearch), skupinové rozhovory, příp. dotazníková šetření. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením prepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat (tzv. clustering). Při kódování výzkumníci ASZ redukuje velké množství získaných dat do menších počtů analytických jednotek (clusterů) na základě souvislostí (podobnosti či odlišnosti).

Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. nasycení (saturace) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí i Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě

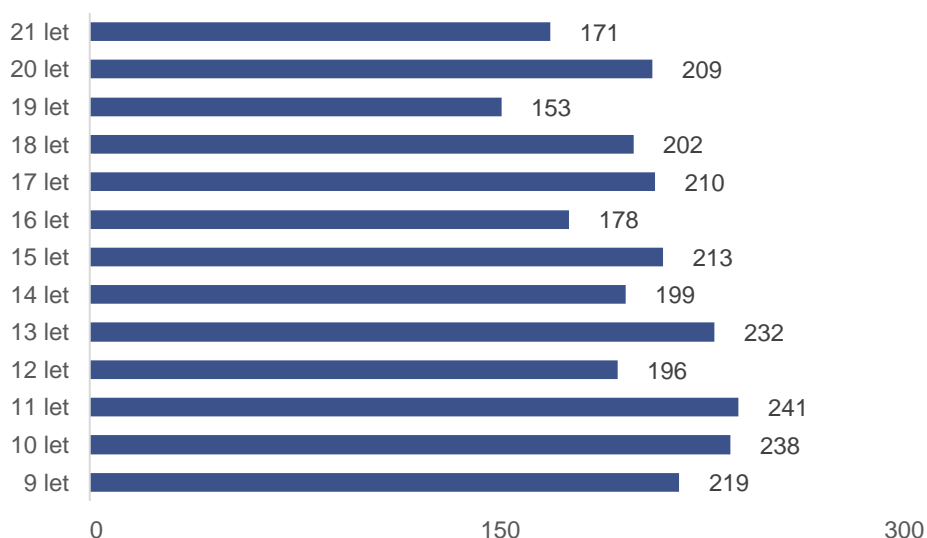
nahrávání požádání o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

Základní terminologie

Mládež

K 31. 12. 2022 žilo v Žatci 19 044 obyvatel, z čehož děti do 15 let představovaly 3 050 osob. K 26. 3. 2021 (SLDB) lze sledovat i údaje i po jednoletých věkových skupinách a děti a mládež do 19 let čítaly 4 380 osob. Jednotlivé věkové skupiny znázorňuje následující graf 1. Výzkumná sonda zaměřená na volný čas se soustředila na mládež trávící volný čas ve veřejném prostoru již samostatně (bez rodičů). V rámci šetření tedy byla oslovena mládež ve věkovém rozmezí od 9 do 21 let. V tomto věkovém rozpětí bylo v Žatci k 26. 3. 2021 celkem 2 661 osob. Pro účely této zprávy pak byla oslovená mládež rozdělena na tři věkové skupiny: 9-13, 13–16 a 16–21.

Graf 1 Počet dětí a mládeže v Žatci v jednotlivých věkových kategoriích

Zdroj: ČSÚ, k 26. 3. 2021

Volný čas

Definice volného času nejčastěji vycházejí z tzv. zbytkové teorie volného času a volný čas bývá vymezován jako „čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností“ (Hofbauer, 2004, s. 13). Hamřík (2022) pro účely výzkumu doporučuje operacionalizovat volný čas z pohledu časového úseku nebo jako aktivitu. V této zprávě tedy chápeme volný čas jednoduše jako dobu, kterou děti netráví ve škole, budou sem spadat tedy aktivity, které probíhají mimo školu a nejsou spjaty s vyučováním, a zároveň nejsou aktivitami spojenými se základní péčí, jako je hygiena, jídlo, spánek atd. (viz také definice Friedlaendorová et al., 2022).

Volný čas se dá trávit různými formami. Zpráva se soustředí pouze na neorganizované (nestrukturované) volnočasové aktivity, které se navíc odehrávají ve veřejném prostoru.

Předchozí výzkumy

V roce 2021 realizoval v České republice reprezentativní výzkum zaměřený na trávení volného času mezi dětmi a mládeží ve věku 11–15 let Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. (Patočková, Čermák & Šafr, 2022). Cílem výzkumu bylo „zmapovat zapojení dětí staršího školního věku [...] do širokého spektra organizovaných i neorganizovaných volnočasových aktivit a vedle toho také problematiku spojenou s prožíváním volného času“. Výsledky výzkumu poukazují na poměrně značnou diferencovanost způsobů trávení a prožívání volného času dětí, zároveň ale autoři upozorňují na to, že tyto rozdíly souvisí do velké míry se socioekonomickým statutem rodiny, především pak vzděláním rodičů. Z výzkumu vyplývá, že děti z rodin s nejvyšší základním vzděláním a ze sociálně znevýhodněných rodin mají vůči svým vrstevníkům více volného času. Tento čas ale tráví méně s rodinou a více se svými kamarády venku (Patočková, Čermák & Šafr, 2022, s. 9).

Autoři se zaměřují i na jednotlivé faktory, které mohou trávení volného času ovlivňovat. Jedním z těchto faktorů je prostor, ve kterém se dítě pohybuje:

Pokud jde o možnosti trávení volného času bezprostředně v místě bydliště, tři čtvrtiny dětí vypověděly, že v jejich okolí je dostatek míst, kde se dá trávit čas, a dvě třetiny považují možnosti, které jim jejich bezprostřední okolí pro trávení volného času nabízí, za dostatečné [...]. Děti přitom považují místo, kde žijí, za relativně bezpečné, ve kterém se většina nebojí sama pohybovat i po setmění. Je však třeba zmínit, že ve všech případech častěji volily variantu „spíše“. Hlavní rozdíly nalézáme s ohledem na socioekonomické postavení rodiny a také s ohledem na velikost a centralitu místa bydliště. Se vzrůstajícím vzděláním rodiny, životní úrovní i velikostí bydliště děti méně souhlasí s tím, že v jejich okolí není moc možností, co mohou dělat, a naopak více souhlasí s tím, že v jejich okolí je řada zajímavých míst pro trávení volného času. S možnostmi, které nabízí pro trávení volného času bezprostřední okolí místa bydliště, jsou také více spokojeni studenti víceletých gymnázií. Rovněž děti z obcí, které jsou centrem správního obvodu ORP jsou spokojenější. Naopak bezpečněji se ve svém bydlišti cítí děti z menších obcí. (Patočková, Čermák & Šafr, 2022, s. 104)

Výzkumná šetření v Žatci

Otázka volného času se objevila i ve *Strategii revitalizace centra města Žatce* (Ježek et al., 2020). Terénní výzkum realizovaný pro tuto strategii zahrnoval dotazníkové šetření návštěvníků centra města Žatce (540 respondentů, probíhalo na podzim 2019) a dva kulaté stoly zaměřené na otázky revitalizace městského centra. Kromě návštěvníků byli dále dotazováni podnikatelé v oblasti maloobchodu, služeb a gastronomie a majitelé některých prázdných (nevyužívaných) nemovitostí a proběhla diskuse se zástupci převážně malých měst.

Dotazníkové šetření ukázalo, že návštěvníci hodnotí centrum města Žatce pozitivně. Nejvíce si centrum města spojují s historickým jádrem, s náměstím Svobody, s radnicí, morovým sloupem a dalšími významnými stavbami. V oblasti volnočasové nabídky jim chybí nabídka pro děti a mládež a pro rodiny s dětmi, stejně tak jako pravidelné kulturní a hudební akce a v neposlední řadě atraktivnější veřejné prostory: více laviček, odpočinkových míst, zeleně a vodních prvků. Volnočasové aktivity pro děti a mládež a rodiny s dětmi byly v analýze vyhodnoceny jako slabá stránka centra města Žatce. Zlepšení volnočasových možností, zvláště pro děti, mládež a rodiny s dětmi je jedním ze zde definovaných strategických cílů revitalizace centra města Žatce.

Otázkou veřejného prostoru v Žatci se pak zabýval i výzkum ASZ *Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality* (Duffek & Jašek, 2021), který na příkladu Kruhového náměstí v Žatci (a dalších dvou lokalitách mimo Žatec) sledoval hranice a vymezení veřejného prostoru. Kruhového náměstí bylo zvoleno, protože je vnímáno jako veřejný prostor, ve kterém se pravidelně zdržují osoby sociálně vyloučené. Podle institucionálních aktérů si rozhořčení obyvatelé města opakovaně stěžují „na konflikty a nepohodlí, které vytváří skupiny lidí jimi označované jako „nepřizpůsobiví“. Definovali je mj. také jako „skupiny mladých Romů“. [...] Problémové jednání bylo popisováno jako vytváření hluku, nepořádku, vyvolávání drobných a někdy i závažnějších konfliktů apod.“ (s. 53)

Výzkum nicméně zdůrazňuje, že Kruhové náměstí a přilehlé autobusové nádraží jsou rušné veřejné prostory, které jsou využívány všemi obyvateli města a lidmi z širšího okolí. Navíc uživatelé Kruhového náměstí se shodovali na tom, že Žatec není příliš atraktivní z hlediska možností trávení volného času:

Lidem chyběla pestřejší nabídka kulturního a sportovního vyžití, zábavy, gastronomie apod. Lidé shodně kritizovali zejména oblast městské památkové rezervace, tj. náměstí Svobody a okolí, vadilo jim prázdné náměstí bez dostatečného množství zajímavých obchodů a služeb a tamější prázdné a chátrající domy. [...] Do protikladu často dávali právě Kruhové náměstí, které alespoň přes den působilo jako velmi rušný veřejný prostor, kde proudilo mnoho lidí všemi směry. (Duffek & Jašek, 2021, s. 55)

Trávení volného času – perspektiva mládeže

Tato část zprávy přináší základní informace o trávení volného času a potřebách dětí a mladých lidí ve veřejných prostorech města Žatce z jejich pohledu. Zjištění vychází z terénního šetření realizovaného na různých místech města identifikovaných jako místa setkávání mladých lidí (viz kap. Metodologické ukotvení).

Kde a jak tráví ve veřejném prostoru v Žatci volný čas?

Mládež 9–13

Děti z této věkové skupiny vyjmenovávaly celou řadu různorodých aktivit, které provozují, když tráví čas „venku“. Uváděly, že jsou venku s kamarády a kamarádkami, což konkrétně znamenalo např. že hrají fotbal, hrají na schovávanou a „na babu“, jezdí na kolech, na koloběžkách, na skateboardu, inline bruslích, chodí na dětské hřiště, hrají s míčem, lezou po stromech, skáčou přes švihadlo, skáčou parkur, chodí ven se psem. Jindy nedělají nic specifického, jen někde postávají, povídají si, hrají si, kopou si s míčem, podnikají procházky po okolí. Většina z oslovených z této skupiny (mladší děti) tyto aktivity podnikají v okolí svého bydliště, kam mají povolenou od rodičů chodit, tzn. děti oslovené v Podměstí tráví čas v Podměstí, naopak děti oslovené na žateckém sídlišti Jih trávily svůj volný čas tam. Pokud chodí na vzdálenější místa, např. na koupaliště, do centra, je to za nějakou cílenou aktivitou a většinou s rodiči (např. nákupy, „na památky“, „na kolotoče“ např. v případě kulturních akcí, jako je Dočesná). Čas strávený venku je také ohraničen určitou dobou, do kdy mají být zpátky doma, např. „do 7 nebo 8 doma“, nebo „ne úplně večer“. V některých případech mohou rodiče pohyb dětí kontrolovat pomocí GPS.

Výběr míst, která ke svým aktivitám využívají je tedy limitován možnostmi danými jejich bydlištěm (např. chlapec ve střídavé péči tak využíval různá místa v závislosti na tom, u kterého rodiče momentálně přebýval např. skatepark pouze „když je u táty“) – často to byla právě místa, kde jsme je v rámci terénního šetření oslovili. Děti oslovené v Podměstí uváděly Rákosníčkovu hřiště, skatepark a jeho okolí, na sídlišti Jih pak náměstí Poperinge a hřiště za ZŠ Jižní a okolí, děti oslovené v centru města pak kromě hřiště v Podměstí zmiňovaly ještě hřiště Diamant v Kapucínských zahradách. Navíc ale ke svým aktivitám využívají prostě i ulice a prostory v okolí svého domu. Na kole a koloběžkách při svých výpravách jezdí po chodnících a různých schodech např. u KD Moskva, „schody u Tesca“, „za JIPem“ atd. Ke hře fotbalu zase využívali třeba trávu vedle skateparku, stromy podél cest k lezení atd. Zatímco část dětí s tím měla bezproblémovou zkušenost a prohlašovali, že to lidem v okolí nevádí, jiná skupina dětí uváděla, že si lidé stěžují, např. když někde jezdí na kolech.

Narazili jsme i na děti, které zmínily, že využívají možnost chodit na stadion Mládi² (jednou týdně se domluví s kamarády a zaplatit poplatek jim nevádí), další ale uváděly, že využívají výlučně volně přístupná hřiště (tj. hřiště za ZŠ Žatec, Jižní). Někteří starší zástupci této věkové

² Více k možnostem využití tohoto hřiště: [Provoz veřejných sportovišť v Žatci o prázdninách | Žatecký maják \(zateckymajak.cz\)](http://zateckymajak.cz)

kategorie (kolem 12–13 let) zmiňovali i vzdálenější místa, jako „bývalý bikepark u Normy³“, kde se nachází minirampy ze dřeva, nyní zničené, které se snaží pro své potřeby upravit, nebo workoutové hřiště u řeky, kam se dostanou na kole nebo autobusem. Další děti ale prohlašovaly, že místa v blízkosti řeky mají rodiči výslovně zakázána. Mezi další místa, kam mají někteří zakázáno chodit, patří např. i centrum města (strach z aut). Pro další je centrum prostě jenom mimo jejich povolený okruh. Děti žijící přímo v centru navíc udávaly, že „tam není co dělat“, případně odkazovaly na negativní zkušenost se hrou u fontány (rodinný příslušník byl pokutován).

Za místa pro ně nepříjemná nebo vnímaná jako nebezpečná označily např. park za nemocnicí, který „je plný stříkaček“, okolí Tesca, „Účko u Penny je divné“, „Kulaťák je nebezpečný“, na Kruhovém náměstí jim vadily osoby pod vlivem alkoholu, další zmínil i prostranství u KD Moskva kvůli „feťákům“. Děti komentovaly, že se jim nelíbí graffiti nebo posprejované zdi.

Obrázek 1 Školní hřiště za ZŠ Žatec, Jižní

Zdroj: terénní šetření ASZ

³ O jeho otevření v roce 2013 psal např. Žatecký deník: [Místo zpustlé pískovny je na okraji Žatce bike park - Žatecký a lounský deník \(denik.cz\)](http://denik.cz)

Obrázek 2 Rákosníčkovovo hřiště v Podměstí

Zdroj: terénní šetření ASZ

Obrázek 3 Skatepark

Zdroj: terénní šetření ASZ

Mládež 13–16

Z výpovědí mládeže této věkové skupiny je patrné, že se pro trávení volného času rozšiřuje jejich prostor, a tedy i možnosti, kde mohou trávit svůj volný čas. Už jsme zaznamenali, že se mládež z této věkové skupiny může pohybovat samostatně po celém městě a místa, která pro trávení volného času vyjmenovávají již nejsou svázána s místem jejich bydliště, ale nachází

se na území celého města. Z jejich vyprávění je patrné, že za určitou aktivitou nemají většinou problém dojít nebo dojet i do jiné části města a nebylo výjimkou, že i během jednoho dne navštívili několik míst v různých částech města, např. „Jezdíme na kole po celém Žatci“. V některých případech se jejich okruh rozšiřuje i mimo město Žatec.

Z aktivit, které oslovená mládež v této věkové kategorii vyjmenovala, lze uvést setkávání s kamarády na různých místech, kam chodí posedět a popovídat si, dále sportovní aktivity jako cvičení na workoutovém hřišti, fotbal, basketbal, jízda na koloběžkách a skateboardech, procházky. Konkrétní místa, která pro setkávání využívají pak zahrnovala např. „Kruhák“, „Moskva“, Rákosníčkovo hřiště (nejen pro hru, ale i jako místo setkávání), skatepark, workoutové hřiště (jak pro cvičení, tak i jen posezení). Jsou to často místa, kam „chodí ze zvyku“. Pro hru basketbalu nebo fotbalu bylo zmíněno např. hřiště za ZŠ Jižní. Dívky hodně zmiňovaly procházky po městě, konkrétně po stezce u řeky, na hradby, do centra, po náměstí.

Ve vyprávění již dotázaní mladí lidé naráželi na nedostatek vhodných míst k setkávání, procházkám a trávení volného času. např. s komentářem „vše je okoukané“ anebo při srovnávání možností v jiných městech. Konkrétně to byly např. skupiny chlapců využívající místní skatepark, který srovnávali se skateparkem v Kadani. Někteří z nich zmínili, že tam i za tímto vyžitím často dojíždí. Kromě dojíždění do Kadaně tak pro jízdu na skateboardech a koloběžkách využívají, stejně jako mladší děti, běžné infrastruktury města – ulic, chodníků, schodů. Nejednotné názory jsme opět zaznamenali v souvislosti s možností sportovat (např. hrát basketbal) na stadionu Mladí (ne všichni vzhledem k poplatku tuto možnost využívají).

Naopak z míst, kterým se při trávení volného času vyhnou, zmiňovali např. park u nemocnice, což jedna skupina dívek dokládala i zprávou o nedávném napadení mladé dívky⁴, workoutové hřiště, „protože tam chodí feťáci“, autobusové nádraží, kde je „hodně divných lidí“, z podobného důvodu i prostor u KD Moskva. Jedna skupina dívek též zmínila obecně „místa, kde jsou Ukrajinci a lidi, kteří pijí alkohol“. Co se týče centra města, to bylo využíváno zejména jako jedna z destinací při procházkách, anebo jak zmínil jeden z respondentů: „je hezké ale nechodí tam“.

⁴ Pravděpodobně odkazovaly k události, o které referovala i média: [Pokus o znásilnění v parku v Žatci. Útočník je ve vazbě, město ocenilo strážníci - Žatecký a lounský deník \(denik.cz\)](#)

Obrázek 4 Workoutové hřiště

Zdroj: terénní šetření ASZ

Obrázek 5 Náměstí Poperinge

Zdroj: terénní šetření ASZ

Mládež 16-21

V této nejstarší věkové skupině dotázaná mládež jmenovala mezi aktivitami, které podniká ve veřejném prostoru, zejména scházení se, popovídání, nebo procházky s kamarády, kamarádkami, přítelem nebo přítelkyní, sportování nebo venčení psa atd. Respondenti již jmenovali i návštěvu klubů, diskoték a barů.

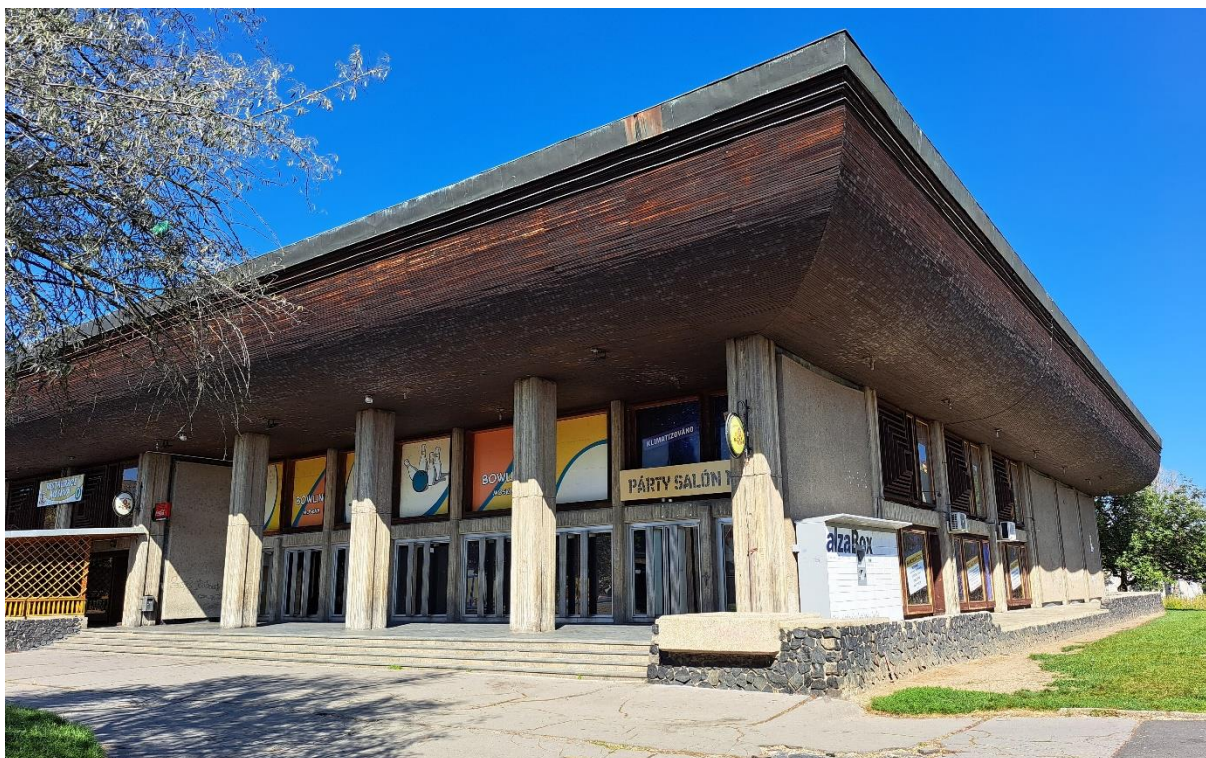
Mezi místy, která k procházkám využívají, zmínili např. stezku podél řeky, Kapucínské zahrady („protože je tam klid“), hradby a centrum města: „Chodí pěšky do centra, obejdou náměstí a vrací se zase zpátky“, na sídlišti Jih to byly procházky na „panelku“, případně návštěvy parků pro venčení psa. Mezi místy k společnému setkání, posezení a popovídání figurovala např. opět řeka („piknik u řeky“), „Kruhák“, „u Moskvy“, náměstí Poperinge. Během terénního šetření jsme zaznamenali, že některé skupiny mladých se takto setkávali např. u KD Moskva, aby pak společně vyráželi do města dál (např. na náměstí Poperinge, k řece a zase zpátky). Výhodou bylo, že z tohoto místa odjížděly autobusy. Šlo o místa, kde se setkávali již ze zvyku. Mezi spíše problematická místa patřilo Kruhové náměstí a autobusové nádraží – skupinka chlapců zmínila, že z autobusového nádraží je „vyhazovala“ městská policie, a vnímali, že i na Kruhovém náměstí si lidé na ně stěžují⁵.

Dalšími místy, která ve svých výpovědích uvedli, bylo např. koupaliště a diskotéky a bary např. KD Moskva, Maribar, Easy Peezy. Zaznamenali jsme i negativní hodnocení, že pro mládež „v Žatci nic není“, tím byla myšlená nedostatečná nabídka volnočasových aktivit a klubů: „Ve městě nic zajímavého není, není tam co dělat“. Konkrétně jedna skupina dříve deklarovala, že by měla zájem o taneční aktivity, jedna z nich dříve chodila „do tanečního kroužku“ pro náctileté. Další dívka se vyjádřila ve smyslu, že „Má to tu moc ráda, ale je tu mrtvo“ nebo „Most to tu zachraňuje“. Čímž dotázaní mladí lidé vyjadřovali, že za zábavou vyráží mimo město. S dotazem na konkrétní aktivity pak uvedli např., že „jezdí do krámů“, na diskotéky, k jezeru. Naopak dalším chyběla klidná místa a lavičky, kde by se mohli procházet a sednout s přítelem/přítečkou.

Co se týče míst, kterým se buď vyhýbali, nebo v nich vzbuzovala nějaké obavy, jmenovali např. Kruhové náměstí, autobusové nádraží, hradby a skatepark, prostranství u některých nákupních domů např. u Normy. Dívky měly negativní zkušenost zejména typu „oslovování, připomínky, pořvávání sexuálního charakteru“. Jeden z dotázaných pak měl špatnou zkušenost z napadení na hradbách.

⁵ Jak bylo uvedeno výše, na Kruhové náměstí se zaměřovala předchozí šetření (Duffek a Jašek, 2021). Jak ve výzkumu uvádí: Setkávání mladých lidí na Kruhovém náměstí a na autobusovém nádraží se mohlo jevit jako svého druhu odpověď na nedostatek možných aktivit nebo na jejich nedostatečnou informovanost o jiných možnostech trávení volného času. Nestrukturované trávení volného času mladých mohlo v některých lidech – jiných uživatelích náměstí – vyvolávat obavy (tj. i snížený pocit bezpečí) nebo snižovat komfort a zvyšovat neklid při užívání náměstí (např. kvůli hluku, který mohly hloučky lidí vyvolávat).

Obrázek 6 Prostor u KD Moskva

Zdroj: terénní šetření ASZ

Co by v Žatci mělo ve veřejném prostoru pro trávení volného času vzniknout

Všechny skupiny mládeže byly zároveň dotázány na to, co by podle nich mělo pro mladé lidi ve veřejném prostoru v Žatci vzniknout, případně co se jim zde líbí a nelíbí, co by změnili, nebo upravili. Poměrně málo byli dotázáni na místě schopni reagovat a formulovat jasnou představu o tom, co by mělo v Žatci pro děti a mládež vzniknout a jak by to mělo vypadat. Na druhou stranu, řada z nich při dotazu, zda by byli ochotni se v budoucnosti do diskuse o nových volnočasových možnostech v Žatci zapojit, vyjadřovala ochotu.

Oslovení často vycházeli z toho, co již venku dělají, a od toho se odvíjely jejich konkrétní nápady na to, co by se zde mělo zlepšit nebo vzniknout. Jejich nápady se často týkaly úpravy a zlepšení nebo rekonstrukce již stávajících míst.

- Takovým příkladem je například skatepark, který dle řady uživatelů (současných i bývalých) potřebuje opravit. Řada z nich poukázala na bezpečnost a požadovali „prohlubeň v zemi“. Jedna ze skupin měla jasno v tom, že by „měla by vzniknout kopie parku jako v Kadani“ a pokud by město skatepark upravovalo, rozhodně by mělo „pozvat stejné autory“. Celkově prostor kolem skateparku a dětského hřiště řadě dětí (zejména z Podměstí) přišel vhodný pro vybudování dalších možností pro děti. Skupiny chlapců, co jezdily ve volném čase na kole, chtěly trailly pro kola, „cestičky v trávě“, menší překážky pro koloběžky a pro různé věkové a pokročilé skupiny. Dívky, které

trávily čas na dětském hřišti, třeba i s mladšími sourozenci, chtěly vybudovat více prolézaček a kolotočů pro různé věkové skupiny, tak aby se zde zabavily děti různého věku. Společně zmiňovaly prolézačky pro starší nebo trampolíny.

- Mládež na sídlišti Jih chtěla upravovat hřiště za ZŠ Jižní a náměstí Poperinge. V případě hřiště měly děti nápady na travní povrch, lepší oplocení („v plotech se občas zaseknou míče a je obtížné je vylovit“), lepší vybavení a celkově lepší udržování pořádku (vadí jim, že na hřišti je občas nepořádek a schází se tam lidé, kteří tam nechodí sportovat). Na náměstí zase chtěly děti přidávat lavičky, stromy (nejen na lezení) a odpadkové koše a případně by uvítaly otevření nových obchodů.
- Dalším prostorem pro rekonstrukci byl pro dotázané bikepark, workoutové hřiště (někteří chtěly vybudovat nové, pro ně lépe dostupné, např. na sídlišti Jih), nebo zmiňovali úpravu parku za nemocnicí (který hodnotili jako zanedbaný a často se v jejich výpovědích objevoval jako místo, kterému je třeba se spíše vyhnout, nebo v nich budí obavy).
- Celkově mládež často zmiňovala požadavek doplnit do veřejných prostor (nebo opravit) lavičky, stromy a další základní vybavení jako odpadkové koše a pítka tak, aby místa vypadala lépe. „Chtělo by to si mít kam sednout“.

Když jsme se zaměřili na to, co nového by v Žatci uvítali, zaznívaly např. následující nápady:

- Volně přístupné (celodenně) hřiště/volnočasový areál ideálně nabízející možnosti pro různé věkové kategorie od úplně malých dětí až po mládež (např. tak aby umožňovalo trávení volného času sourozencům/kamarádům různého věku a různé pokročilosti v případě sportovních aktivit), konkrétně např. fotbalové hřiště, hokejová hala, parkurové hřiště, nebo krytá hala s betonovými překážkami (skatepark, parkur), není zde potřeba wifi, ale ideálně sportovní vybavení (např. míč) k zapůjčení, včetně základního zázemí.
- Místo k setkávání: „něco pro různé partičky“, někteří si takové místo představovali jako „altán s elektřinou a místem pro oheň“, navíc by mělo být dostatečně prostorné, aby se sem vešlo více lidí/skupin mladých lidí. Kromě altánu, jako klíčové považovali lampu na večer, místo na sednutí, wifi naopak potřeba není. Takové místo by ale mělo být volně přístupné, a to v jakoukoliv denní dobu „jsme impulsivní, občas se spontánně sejdem v jednu ráno“
- Kryté centrum pro děti a mládež⁶ – volně přístupné, možnost tančit, věnovat se rapu/freestyle hudbě, něco vyrábět, „nahrávat muziku“. Jedna z dívek ho popsala následovně: „Nějakou budovu, kam by mohly chodit ty děti, aby se tam neplatilo [...], tak aby tam chodily a třeba ve volném čase tam něco vyráběly, protože oni se tu jinak poflakují.“ (dívka, 21 let)
- Klub pro mladé lidi. „Chybí dobrý bar pro mladé.“

Dotaz na opatření, aby nikdo nová zařízení a vybavení nezničil, nepřinesla žádné nové nápady. Menší děti toto zadání chtěly řešit cedulemi např. zákaz sprejování. Jedna skupina se

⁶ V Žatci funguje NZDM CoolNa. Část oslovených dětí a mládeže o NZDM věděla a využívala, např. i proto, že tam mohou hrát na nástroje. Další o něm nevěděli, nebo tam chodit z nějakého důvodu přestali: „Chodili tam gangsteři, ničili to tam, zničili hudební nástroje.“ (tři dívky, 16–20 let)

domnívala, že by nový skatepark měl být hlídáný a klidně by platila malé vstupné např 10 Kč. S tím ale výrazně nesouhlasila jiná skupina, která návrh zaslechla. Vstupné do jakéhokoliv parku nepovažovala za dobrý nápad. Většinou dotázaní dospěli k tomu, že jako přijatelné opatření vnímali oplocení, případně otvírací dobu, kamery a hlídání (policí). „Měli by to správně hlídat policajti, a ne jednou za dva měsíce.“

V rámci výzkumného šetření byla oslovena mládež, která již volný čas ve veřejném prostoru tráví, potřeby těch, kteří zde volný čas netráví, ale mohli by, se mohou lišit.

Shrnutí

Zatímco mladší skupiny mládeže tráví neorganizovaný volný čas ve veřejném prostoru zejména v okolí svého bydliště, starší skupiny mládeže se již pohybují po celém městě. K hrám, sportování, procházkám nebo i jen setkávání se s kamarády využívají jak místa, k tomu určená např. skatepark, dětská a sportovní a workoutové hřiště, stezka podél řeky, tak i ulice, náměstí schody, prostory za nákupními centry a další místa ve svém okolí. Zatímco část z nich s tím měla bezproblémovou zkušenost, jiné skupiny mládeže uváděly, že si lidé na jejich přítomnost a aktivity stěžují. Nejednotné názory byly zaznamenány i v souvislosti s možností sportovat na placených plochách např. stadionu Mladí. Zejména starší věkové skupiny mladých lidí upozorňovaly, že v Žatci je dle jejich názoru vhodných míst k setkávání, procházkám a trávení volného času nedostatek.

Za místa nepříjemná nebo vnímaná jako nebezpečná dotázaní označili např. park za nemocnicí, okolí některých obchodních domů, Kruhové náměstí, prostranství u KD Moskva, workoutové hřiště, autobusové nádraží, hradby, skatepark, někdy jen odkazovaly na místa, kde jsou lidi, „kteří pijí alkohol“.

Poměrně málo byli oslovení zástupci mládeže na místě schopni formulovat jasnou představu o tom, co by mělo v Žatci pro děti a mládež vzniknout a jak by to mělo vypadat. Na druhou stranu, řada z nich deklarovala ochotu zapojit se do případných budoucích diskusí o využívání veřejného prostoru a plánování volnočasových možností. Konkrétní uváděné nápady se jednak týkaly rekonstrukce již stávajících míst, jako je např. skatepark a jeho okolí, tak aby poskytoval možnosti pro širší okruh aktivit různých věkových skupin, hřiště za ZŠ Jižní a oblast náměstí Poperinge, tak aby nabízelo lepší možnosti jak sportovního vyžití, tak pro setkávání (lavičky, stromy a koše), bývalý bikepark, workoutové hřiště, park za nemocnicí.

Z nových zařízení by dle návrhů dotázaných mladých lidí mělo v Žatci vzniknout velký a volně přístupný volnočasový areál (pro různé věkové skupiny, se základním zázemím, včetně možnosti zapůjčení sportovního vybavení), místo k setkávání: např. ve formě altánu poskytujícího dostatečně velké přístřeší pro více skupin lidí, kryté volně přístupné prostory pro děti a mládež k různým aktivitám a klub pro mladé lidi.

V případě bezpečnostních opatření, která by měla zabránit poškozování vybavení, se většinou přikláněli k oplocení zařízení, případně stanovení otevírací doby, instalaci kamer a hlídání (policí). Zatímco pro některé by bylo možností i platit drobné vstupné, další to považovali za překážku.

Seznam literatury

Duffek, A. & Jašek, M. (2021). *Veřejný prostor a sociálně vyloučené lokality. Tematicko-průřezový výzkum*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. [ESF TPV Veřejný-prostor-a-SVL_ZOR12.pdf](#)

Friedlaenderová, H., Landová, H., Mazáčová, P., Prázová, I. & Richter, V. (2022). *České děti a mládež jako čtenáři v době pandemie 2021*. Brno: Host.

Hamřík, Z. (2022). *Volný čas dětí a mládeže: zábava, odpočinek a příležitost pro rozvoj*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého.

Hofbauer, B. 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál

Ježek, J. et al. (2020). *Strategie revitalizace centra města Žatce*. Západočeská univerzita v Plzni a Vysoká škola ekonomická v Praze. [Zatec studie.pdf \(vse.cz\)](#)

Korecká, Z. & Smékalová, T. (2019). *Vstupní analýza města Žatce*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. [Vstupní analýza města Žatce \(socialni-zaclenovani.cz\)](#)

Kubíčková, K. & Dědková, Ch. (2020). *Místní komunikační plán Žatec, 2020–2022*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. [Žatec MKP_ZOR10.pdf \(socialni-zaclenovani.cz\)](#)

Mair, J., Knížková, B. & Korecká, Z. (2022). *Analytický podklad pro činnost RC v Žatci*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

Mair, J. (2023). *Procesy a nástroje komunikace ve městě Žatci*. Odbor pro sociální začleňování (Agentura), Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.